

Tillsynen av dammsäkerhet 2022/2023

Sammanställning av länsstyrelsernas rapportering

Svenska kraftnät

Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet, med uppgift att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, driftsäkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem. Det omfattar ledningar för 400 kV och 220 kV med stationer och utlandsförbindelser. Svenska kraftnät utvecklar transmissionsnätet och elmarknaden för att möta samhällets behov av en säker, hållbar och ekonomisk elförsörjning. Därmed har Svenska kraftnät också en viktig roll i klimatpolitiken.

Version 1

Org. Nr 202 100-4284

Svenska kraftnät
Box 1200
172 24 Sundbyberg
Sturegatan 1

Tel: 010-475 80 00
Fax: 010-475 89 50
www.svk.se

Förord

Svenska kraftnät är tillsynsvägledande myndighet i frågor om dammsäkerhet enligt miljöbalken 11 kap, och ska i det uppdraget samverka med länsstyrelserna för ett effektivt tillsynsarbete.

I den rollen begär sedan 2019 Svenska kraftnät årligen in rapportering om dammsäkerhetstillsynen från länsstyrelser i län med dammar i dammsäkerhetsklass. I denna rapport sammanfattar vi länsstyrelsernas svar och ger rekommendationer om fortsatt tillsyn och tillsynsvägledning.

Rapporten har beslutats av Ann-Sofie Fahlgren, enhetschef enheten Elberedskap och dammsäkerhet med Rikard Hellgren, Dammsäkerhetsspecialist som fördragande.

Tabell: Tidigare rapporter i samma serie

År	Titel
2021/2022	<u>Länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn 2021/2022</u>
2020/2021	<u>Länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn 2020/2021</u>
2019/2020	<u>Länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn 2019/2020</u>
2018/2019	<u>Länsstyrelsernas rapportering om dammsäkerhetstillsyn 2018/2019</u>

Innehåll

1	Inledning.....	7
2	Former för rapporteringen.....	8
3	Sammanställning av svar	9
3.1	Resurser och nedlagd tid	10
3.2	Genomförd tillsyn 2022.....	12
3.3	Länsstyrelsernas bedömning av utveckling och behov	14
3.4	Planerad tillsyn 2023.....	16
3.5	Fokusområde ”Dammar med otillfredsställande dammsäkerhet”	17
4	Sammanfattande tankar kring länsstyrelsens rapportering.....	19
4.1	Tillfredsställande basnivå.....	19
4.2	Tillräckliga personella resurser	20
4.3	Dammanläggningar med nationell betydelse för elförsörjningen	21

1 Inledning

Dammar utgör viktig infrastruktur i samhället genom sin betydelse för vattenkraftproduktion, gruvindustri, inlandssjöfart, vattenförsörjning och skydd mot översvämningar. Dammar medföra även risker, då ett dammhaveri – med frisläppande av uppdämt vatten och blandningar av vatten och annat material – kan förorsaka översvämningar med allvarliga följder för människors liv och hälsa, bebyggelse, samhällsviktig verksamhet, miljö och kulturmiljö.

Dammar för vilka de samlade konsekvenserna av ett haveri kan ha betydelse för samhället ska enligt miljöbalken 11 kap. 24-25 § tillhöra en dammsäkerhetsklass, och berörda dammägare¹ omfattas av krav i förordning (2014:214) om dammsäkerhet. Konsekvenserna av ett haveri avgör vilken av de tre klasserna A, B eller C som en damm ska tillhöra. Dammsäkerhetsklass A, den högsta klassen, innebär att ett haveri kan leda till en nationell kris.

Det är länsstyrelsen i det län där dammen är placerad som är tillsynsmyndighet över dammen. Svenska kraftnät är tillsynsvägladande myndighet. I den rollen har Svenska kraftnät sedan 2019 varje år begärt in uppgifter från länsstyrelserna om den dammsäkerhetstillsyn de har bedrivit.

Vi har i denna rapport sammanställt länsstyrelsernas uppgifter om utförd tillsyn under 2022 och planerad tillsyn för 2023. Syftet med sammanställningen är att inhämta underlag för vårt uppdrag att årligen rapportera till regeringen om utvecklingen inom dammsäkerhet i landet och vid behov föreslå åtgärder, stödja länsstyrelsernas uppföljning av dammägarnas årliga dammsäkerhetsrapporteringar samt få underlag som tydliggör utvecklingsbehov inom det tillsynsvägladande uppdraget².

¹ I rapporten används genomgående begreppet dammägare som ett samlingsbegrepp för den som är verksamhetsutövare respektive har underhållsskyldighet för en damm.

² 5 § förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät samt Plan för tillsynsvägladning dammsäkerhet 2022-2024 Affärsverket svenska kraftnäts tillsynsvägladning om dammsäkerhet enligt 11 kap. miljöbalken i enlighet med miljötillsynsförordningen (2011:13), Svenska kraftnät, dnr 2022/356

2 Former för rapporteringen

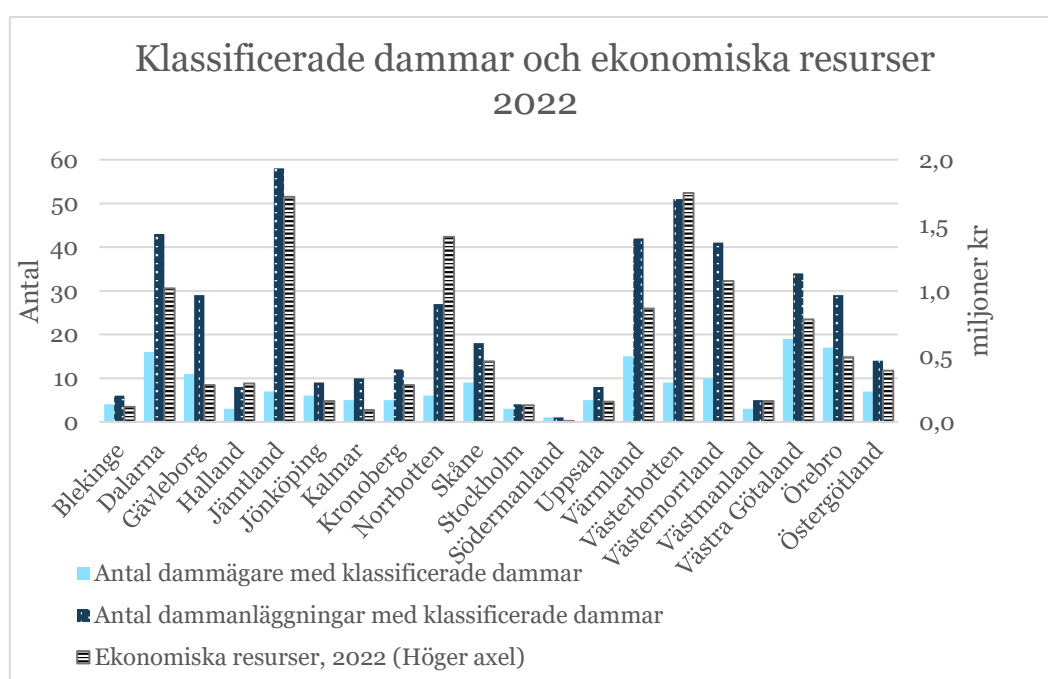
Svenska kraftnät begärde i december 2022 att länsstyrelserna rapporterar om dammsäkerhetstillsynen i länet. Begäran innehåller en mall för länsstyrelsernas återrapportering med frågor på följande områden:

- > Allmänna uppgifter
- > Genomförd tillsyn 2022
 - Resurser och nedlagd tid
 - Genomförd tillsyn
 - Länsstyrelsens bedömning av utveckling och behov
- > Planerad tillsyn 2023
- > Fokusområde *Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet*
 - Tillsyn 2022 och dess effekter
 - Planerad tillsyn 2023
 - Behov av stöd
- > Övrigt

Begäran med frågor utgör Bilaga 1 till denna rapport. Från tidigare års rapporteringar har mindre justeringar gjorts i hur genomförd tillsyn redovisas och frågor kopplade till Fokusområde ”*Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet*” har tillkommit.

3 Sammanställning av svar

Rapportering har inkommit från samtliga de länsstyrelser (dvs. 20 stycken³) som har tillsynsansvar över dammar i dammsäkerhetsklass. I detta avsnitt ges en sammanställning av länsstyrelsernas svar. I Figur 1 presenteras antalet dammägare och antalet dammanläggningar med klassificerade dammar länsvis, tillsammans med länsstyrelsernas rapporterade ekonomiska resurser för dammsäkerhetstillsynen 2022.

Figur 1. Antal dammägare och dammanläggningar med klassificerade dammar per län och länsstyrelsernas ekonomiska resurser för dammsäkerhetstillsyn.

Som framgår av figuren varierar antalet dammar och dammägare stort mellan länen. Exempelvis finns flera av Sveriges högst klassade dammar i Norrbottens län och dessa ägs av få men stora dammägare, medan det i Västra Götalands län finns ett motsvarande antal dammanläggningar men där ägandet är utspritt så att det finns fyra gånger så många dammägare länet. Det högsta antalet klassificerade dammar finns i Jämtlands län, cirka 60 stycken, medan det i Södermanland endast finns en (1) klassificerad damm.

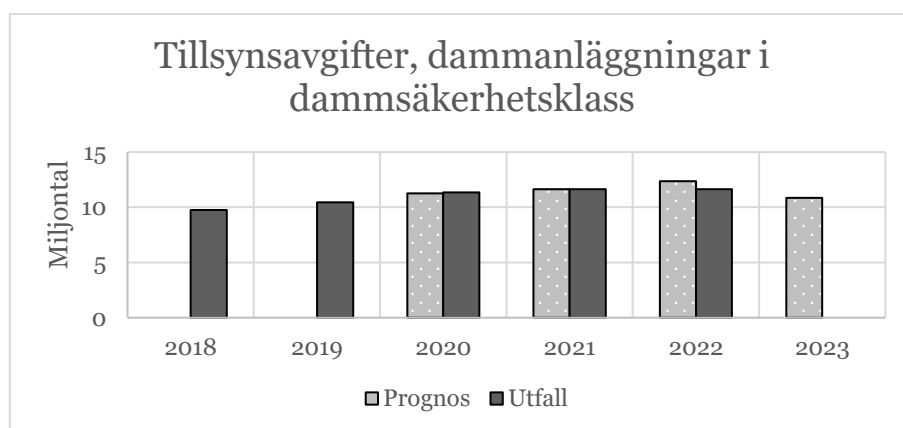
³ Länsstyrelsen i Gotlands län är undantagen från rapporteringen eftersom länet inte har några dammar i dammsäkerhetsklass.

3.1 Resurser och nedlagd tid

Ekonomiska resurser, tillsynsavgifter

Ägare av dammar i dammsäkerhetsklass betalar årligen avgifter till länsstyrelsen för tillsynen av dammsäkerhet⁴. Avgiftsintäkterna utgör länsstyrelsernas ekonomiska resurser för tillsynen⁵. Högst avgiftsintäkter erhöles av länsstyrelserna i Norrbottens län, Västerbottens län och Jämtlands län. Lägst avgiftsintäkter erhöles av Södermanlands län, se Figur 1

Figur 2 visar fakturerade avgifter för dammar i dammsäkerhetsklass för alla län under perioden 2018-2022 samt prognosen för 2023. Sammantaget har länsstyrelserna under 2022 erhållit 11,6 miljoner kronor i avgifter för dammsäkerhet, det är samma nivå som för 2021. De samlade inkomsterna från avgifterna blev 0,8 miljoner kronor lägre än det planerade utfallet för 2022 på 12,4 miljoner kronor och den förväntade ökningen på avgifterna uteblev. Prognosen för avgifterna för 2023 ligger på 10,8 miljoner kronor, vilket är mindre än 2021 och 2022.

Figur 2. Tillsynsavgifter för dammsäkerhetstillsyn under 2018-2022 samt prognosticerad avgift för 2023

Alla nitton länsstyrelser som svarat på frågan uppger att de ekonomiska resurserna är tillräckliga.

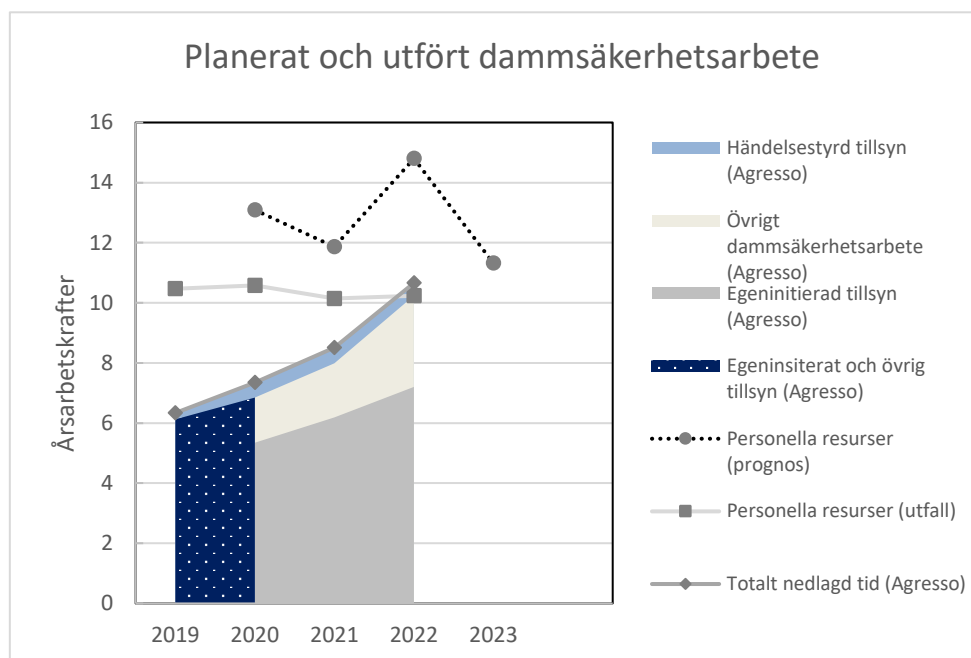
⁴ Förordning (1998:940) om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken 3 kap 11 b §

⁵ Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion 31 § pkt 3

Personella resurser

Länsstyrelserna har för år 2022 lämnat uppgifter om hur många årsarbetskrafter som planerats respektive använts för dammsäkerhetsarbete, hur många personer som arbetat med dammsäkerhet samt hur många timmar som redovisats.

Dessa uppgifter från länsstyrelserna presenteras aggregerat för alla län i Figur 3. De av länsstyrelserna redovisade timmarna har i Figur 3 omräknats till årsarbetstider genom att antalet fakturerade timmar har dividerats med 1880. Av figuren framgår att den totala mängden nedlagt dammsäkerhetsarbete har ökat kraftigt. Mängden nedlagt tid har ökat med 25 procent från 2021 till

Figur 3. Planerat och rapporterat utfall. Personella resurser är länsstyrelsernas bedömning av tillgängliga resurser medan de tre posterna från Agresso är redovisad tid omräknad till årsarbetstid (1880 h/årsarbetstid).

2022. Sedan 2019 har den nedlagda tiden nästan dubblerats, från strax över sex årsarbetstider 2019 till strax under 11 årsarbetstider 2022.

Handläggarna inom de flesta länen endast arbetar en liten del av sin tid med dammsäkerhetstillsyn. Endast ett fåtal handläggare i landet arbetar heltid med dammsäkerhet. Detta framgår av förhållandet att 38 handläggare har deltagit i arbetet med dammsäkerhetstillsyn under 2022 (jämfört med 42 handläggare under 2021). Dessa handläggare arbetade tillsammans cirka 18 000 timmar med dammsäkerhet, vilket motsvarar i snitt en dag i veckan per handläggare.

15 av 20 länsstyrelser anger att de har tillräckliga personella resurser. Det är en ökning jämfört med 2021 års rapportering då endast hälften av länsstyrelserna uppgav att de hade tillräckliga personella resurser. Inför 2023 har länsstyrelserna sammantaget rapporterat att drygt 11 årsarbetskrafter avses läggas på dammsäkerhetsarbete.

Fördelning av utfört dammsäkerhetsarbete

Den nedlagda tiden på dammsäkerhetsarbete som redovisats delas upp på kategorierna planerad egeninitierad tillsyn, händelsestyrd tillsyn och övrigt dammsäkerhetsarbete. I Figur 3 är den totala redovisade tiden uppdelad i dessa tre kategorier.

I kategorin *övrigt dammsäkerhetsarbete* ingår bland annat tid för övergripande planering, framtagande av tillsynsteman och kompetensutveckling. Denna kategori är ny från 2021. De flesta länsstyrelser har inte särredovisat det övriga dammsäkerhetsarbetet, detta arbete ingår då i kategorin för den egeninitierade tillsynen. Den något snabbare ökningen av rapporterat övriga dammsäkerhetsarbetet jämfört med den egeninitierade tillsynen är troligen en redovisningseffekt av att denna kategori är ny.

3.2 Genomförd tillsyn 2022

I sina svar redogör länsstyrelserna för hur ägarnas årliga dammsäkerhetsrapporter granskats och vilken återkoppling som länsstyrelserna har gett till ägarna med anledning av dammsäkerhetsrapporterna.

Egeninitierad tillsyn

Ägarnas dammsäkerhetsrapporter granskas av länsstyrelserna utifrån regelverket och med stöd av Svenska kraftnäts vägledning. Ägarna får skriftlig återkoppling när dammsäkerhetsrapporten saknar behov av komplettering. När det finns behov av kompletteringar lämnar länsstyrelserna i vissa fall skriftlig återkoppling till ägarna, men många gånger görs återkopplingen via telefon eller under tillsynsmöten. Enstaka länsstyrelser beskriver hur dammsäkerhetsrapporteringen läggs till grund för deras tillsynsplanering och uppföljning av dammsäkerhetshöjande åtgärder.

Dammsäkerhetsförordningens krav att dammägaren minst vart tionde år ska genomföra en helhetsbedömning för respektive damm i dammsäkerhetsklass innebär att länsstyrelserna under en tioårsperiod av dammägarna ska delges cirka 450 helhetsbedömningar. Under förutsättning att länsstyrelserna skulle delges helhetsbedömningarna med en jämn spridning över åren, att länsstyrelserna skulle delges cirka 50 helhetsbedömningar per år. Under 2022 har dammägare lämnat in totalt 12 helhetsbedömningar till länsstyrelserna,

varav en av dessa ska kompletteras. Det kan således konstateras att dammägarna lämnar fortsatt in få redovisningar (2021 fem stycken), vilket kommer att leda till att antalet redovisningar av helhetsbedömningar kommer att öka stort inom de närmsta åren.

För den uppföljande tillsynen på verksamhets- och anläggningsnivå rapporteras året 2022 som ett rutinår. Länsstyrelserna har fortsatt att bedriva sin tillsyn genom en kombination av granskning av inkomna dokument och tillsynsmöten. Ofta kombineras digitala förberedande möten med uppföljande platsbesök. I vissa fall har länsstyrelserna deltagit i aktiviteter såsom funktionsprover, driftsättningar och redovisningar av fördjupade dammsäkerhetsutredningar.

Bland de speciella tillsynsinsatser som länsstyrelserna genomfört under året kan följande nämnas:

- > Möten och besök vid anläggningar:
 - Gemensam systemtillsyn gentemot ägare som har dammanläggningar fördelade över flera län. Flertalet uppföljande möten och besök vid anläggningar där det sker större projekt.
 - Besök vid ett större antal av en större dammägares anläggningar, både klassade och oklassificerade
 - Ett antal så kallade tillsynsturnéer för att hinna med en ordentlig tillsyn av dammar som annars inte skulle besökas.
- > Specifika insatser:
 - Stöd till mindre dammägare som ännu inte har kommit igång med årsrapporteringen och till dammägare som har dammar med otillfredsställande dammsäkerhet.
 - Inventering och identifiering av dammar där ingen konsekvensutredning har genomförts, men som uppfyller kriterierna för att en sådan bör göras.
- > Teman och specifika frågor:
 - Uppföljning av förra årets extra rapportering om flödesdimensionering och avbördningskapaciteten.
 - Tillsyn och platsbesök med fokus på beredskap tillsammans med räddningstjänsten (vid anläggningar som även är beslutade LSO 2:4)
 - Dialog och gemensamt platsbesök med NVE för att samordna tillsynen av gränsdammar.

Händelsestyrd tillsyn

Femton av länsstyrelserna anger att uppföljning av inrapporterade avvikelser och incidenter och annan händelsestyrd tillsyn har ägt rum under året. Majoriteten av de rapporterade fallen är uppföljning av specifika händelser, brister och problem där tillsynen initierats av

- > klagomål
- > inrapporterade brister
- > mindre incidenter
- > överdämmning vid en anläggning
- > ett större ras av en fyllningsdamm.

Dessutom har händelsestyrd tillsyn initierats till följd av planerade åtgärder från dammägare

- > där dammägaren har anmält planerade dammsäkerhetsåtgärder som sedan har genomförts under året.
- > kring utrivningar av två klassade dammar
- > i samband med utredning för att fastställa dammsäkerhetsklassen
- > i samband med enstaka renoveringar och planerade driftstopp.

3.3 Länsstyrelsernas bedömning av utveckling och behov

Länsstyrelserna bedömer i allmänhet dammsäkerheten som god eller tillfredställande. Införandet av regelverket för dammsäkerhet och arbetet med dammsäkerhetsklassificering bedöms ha bidragit avsevärt för utvecklingen av dammsäkerheten i länen. Här lyfts särskilt några av de iakttagelser som länsstyrelserna framfört:

- > Allt fler ägare lägger ett större fokus på dammsäkerheten vid sina dammar, vilket är positivt för dammsäkerhetsutvecklingen. Även mindre dammägare arbetar mer strukturerat med dammsäkerhetsfrågor och upprättar säkerhetsledningssystem.
- > I vissa län finns ett flertal mindre ägare som äger dammanläggningar med dammar som klassificeras i klass B. Dessa ägare bedöms behöva extra stöd från länsstyrelserna.
- > För flera dammar väntar en närstående prövning enligt den nationella planen för införande av moderna miljövillkor för vattenkraften (NAP). Det har fått dammägare i vissa fall att avvakta genomförande av

dammsäkerhetshöjande åtgärder i väntan på beslut inom NAP-processen angående utrivning eller åtgärder för dammsäkerhet.

Länsstyrelsernas bedömning av dammsäkerhetstillsynen i respektive län är övervägande positiv, där tillsynen kontinuerligt utvecklas med ökad erfarenhet, kompetens och effektivisering av arbetsmetodik. De flesta länsstyrelser rapporterar att de nu har en tillfredställande organisation för dammsäkerhetsarbetet och att det finns en tydlig plan för fortsatt arbete. De utvecklingsbehov som rapporterats presenteras sammanfattat enligt följande:

- > Egen utveckling hos en länsstyrelse:
 - Öka antalet tillsynsbesök, särskilt vad gäller en specifik dammägare.
 - Göra arbetet med dammsäkerhetstillsyn mindre sårbart genom att ta fram interna rutiner och mallar, utbilda personal för dubbelkompetens, öka kompetens och resurser med stöd från andra handläggare och Svenska Kraftnät, samt säkerställa personal vid frånvaro eller personalbyte.
 - Tillhandahålla information till mindre dammägare.
 - Stötta dammägare genom processen av helhetsbedömningar, erbjuda hjälp och stöd för att upprätta rapporter som uppfyller kraven och undvika resursslöseri.
 - Genomföra skarpa förelägganden för brister som inte åtgärdats trots att det gått flera år sedan bristen identifierats.
 - Etablera en bra arbetsgång och dialog med kommuner när det gäller dammsäkerhetsfrågor inom samhällsplaneringen.
- > Länsstyrelsegemensam utveckling:
 - Fortsätta det utvecklingsarbete som bedrivits av länsstyrelser och Svenska Kraftnät under de senaste åren.
 - Fortsätta eller etablera länsövergripande samverkan och samarbete.
 - Samverka kring stödet till små dammägare och/eller kommunägda dammar.
 - Utveckla och använda gemensamma checklistor för tillsyn av A-dammar.
 - Utöka samarbete kring helhetsbedömningar.
- > Länsstyrelsernas önskemål om stöd från Svenska Kraftnät:

- Fortsätta samverkan och dialog för att förbättra dammsäkerhetstillsynen och vara tillgängliga för specifika frågor.
- Arrangera handläggarträffar och besök i olika län för kunskapsutbyte och samverkan.
- Tillhandahålla tillsynsvägledning för granskning av helhetsbedömningar.
- Stöd i specifika tekniska frågeställningar.

Samtliga länsstyrelser rapporterar om ett ökat behov av samverkan med andra län. Detta behov graderas från något som anses vara nödvändigt för att kunna genomföra dammsäkerhetstillsynen upp till något som skulle utveckla arbetet från en redan bra nivå. Vidare önskar länsstyrelserna fortsatta handläggarträffar och andra kompetenshögjande aktiviteter som främjar samarbetet.

Länsstyrelserna rapporterar att Svenska kraftnät ger kontinuerligt bra stöd inom sin tillsynsvägledning, men att ytterligare stöd behövs för hur tillsynen ska bedrivas och i fråga om vilka krav som kan ställas. Länsstyrelserna önskar särskilt vägledning om lämpliga minimikrav att ställa på mindre dammägare när det gäller bland annat anläggningsdokumentation och tekniska analyser.

3.4 Planerad tillsyn 2023

Som framgår av kapitel 3.1 kommer länsstyrelsernas ekonomiska resurser för dammsäkerhetstillsyn öka något under 2022 samtidigt som länsstyrelserna planerar för en kraftig ökning av personella resurser. Den tillsyn som länsstyrelserna planerar under 2023 utgår i hög grad från vad som framgår av ägarnas årsrapportering och länsstyrelsernas egen kännedom om anläggningar med brister.

Bland de speciella tillsynsinsatser som länsstyrelserna planerar under året kan följande nämnas

- > länsstyrelsegemensam tillsyn av dammägare med dammar fördelade över flera län.
- > Deltagande i det nationella tillsynsystemat för dammar i dammsäkerhetsklass A.
- > En gemensam övning på plats med dammägare, räddningstjänsten och länsstyrelse.
- > Aktiviteter kopplade till helhetsbedömningar.

3.5 Fokusområde ”Dammar med otillfredsställande dammsäkerhet”

Svenska kraftnät initierat årliga nationella tillsynsteman inom dammsäkerhet med återrapportering från länsstyrelserna. Nationella teman för dammsäkerhetstillsynen utgör ett led i Svenska kraftnäts tillsynsvägledning och stöd i dammsäkerhetsfrågor. Tillsynsystemat 2023 är fortsatt arbete inom det fyraåriga fokusområdet *Dammar i dammsäkerhetsklass med otillfredsställande dammsäkerhet* i den nationella strategin för miljöbalkstillsynen 2022-2025. Beskrivning av fokusområdet finns på Naturvårdsverkets webbplats.⁶

Under 2022 var fokus inom tillsynsystemat att identifiera vilka anläggningar som skulle inkluderas. Länsstyrelserna identifierade totalt 101 dammanläggningar med särskilda tillsynsbehov. Fem län har inte några dammar med särskilda tillsynsbehov medans de övriga 15 länsstyrelserna har ifrån två till 21 dammanläggningar var. Efter identifieringen har länsstyrelserna prioriterat de identifierade anläggningarna i sin ordinarie tillsynsplan. Denna prioritering har lett till att samtliga län med anläggningar som omfattas av tillsynsystemat har genomfört tillsyn av alla eller majoriteten av dessa anläggningar.

Länsstyrelserna rapporterar om generellt positiva effekter av tillsynsystemat och tillhörande tillsyn. Temat har skapat ett fokus på dammar och dammägare med brister. Detta har inneburit en förbättrad kännedom om anläggningar med återstående avvikelser och att dammägarna ökat aktiviteten i sitt dammsäkerhetsarbete. Resultaten är att verksamhetsutövare har en förbättrad säkerhetsledning med ökat fokus på att åtgärda identifierade brister och fel. I flera fall har tillsynen lett till att åtgärdsplaner skapat och många åtgärder har redan genomförts eller påbörjats. I ett län valde ägare att riva dammar baserat på tillsynsresultaten.

Under 2023 planerar länsstyrelserna att fortsätta genomföra olika tillsynsaktiviteter för de dammanläggningar som identifierades under 2022. Fokus kommer att ligga på att följa upp svaga punkter och oklarheter som identifierades under tidigare tillsyn. Länsstyrelserna har utvärderat vilka generella åtgärder som behövs för att förbättra säkerheten vid dessa dammar och kommer att ta upp detta med respektive dammägare under tillsynen. Särskilt prioriterat är att uppmana eller förlägga dammägare med dammar som

⁶ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/nationell-strategi-for-miljobalkstillsynen/fokusomrade-vattenverksamhet/>

har otillfredsställande dammsäkerhet att upprätta och redovisa planer för att förbättra anläggningarnas säkerhet.

Länsstyrelserna rapporterar om följande behov av stöd från Svenska kraftnät för det fortsatta arbetet inom tillsynsystemat

- > Behov av stöd för bedömning och brister
 - Bedömning av tidpunkt för åtgärder, brister i säkerhetsledningssystem, dokumentation och konstruktion.
 - Eventuellt behov av stöd för granskning av handlingar och åtgärdsförslag.
- > Behov av tillsynsvägledning och dialog
 - Dialog inom handläggarnätverket under kommande möten 2023.
 - Tillsynsvägledning efter behov, liknande det som erbjuds idag.
 - Tillsynsvägledning för kommuner som är dammägare.
 - Hjälp med förelägganden och balans i tillsynsrollen.
- > Övrigt
 - Förbättrat IT-stöd för dammsäkerhetsfrågor.
 - Utveckling av rutiner för bevakning av ej klassade dammar och förändringar i deras omgivningar.

Åtta av femton län har inte angett något behov av stöd.

4 Sammanfattande tankar kring länsstyrelsens rapportering

I Svenska kraftnäts rapportering till regeringen om dammsäkerhetsutvecklingen 2022⁷ pekades tre angelägna utvecklingsområden ut

- 1 Tillfredsställande basnivå för dammsäkerheten och beredskapen för dammhaveri och höga flöden.
- 2 Tillräckliga personella resurser med erforderlig kompetens för dammsäkerhet, egenkontroll och tillsyn.
- 3 Samverkan, helhetssyn och robusthet för dammanläggningar med nationell betydelse för elförsörjningen.

Nedan följer sammanfattande tankar kring länsstyrelsens dammsäkerhetsarbete per utvecklingsområde.

4.1 Tillfredsställande basnivå

Förutsättningarna för dammsäkerhetsarbetet varierar mellan olika dammägare och mellan olika länsstyrelser. Exempelvis innebär den geografiska spridningen av de dammar som tillhör en dammsäkerhetsklass att de ekonomiska resurserna för dammsäkerhetstillsyn skiljer sig stort mellan olika länsstyrelser. Det finns även ett växande antal ägare som äger endast enstaka klassificerade dammar och vars förutsättningar är drastiskt annorlunda jämfört med det tiotale ägare som äger många klassificerade dammar. Trots dessa skillnader är målet att etablera och upprätthålla en över landet likvärdig tillfredsställande basnivå för dammsäkerhet och beredskap för dammhaveri och höga flöden.

Svenska kraftnät sammanfattar sina rekommendationer till länsstyrelserna i fråga om en basnivå för dammsäkerhetstillsynen i följande punkter.

- > Använd Svenska kraftnäts tillsynsvägledning och upprättade vägledningar och stöd för vidareutveckling av dammsäkerhetstillsynen.
- > Medverka vid utbildningar och handläggarträffar.

⁷ Dammsäkerhetsutvecklingen i Sverige 2022 Rapportering enligt 5 § pkt 3 förordningen (2007:1119) med instruktion för Affärsverket svenska kraftnät
https://www.svk.se/siteassets/3.sakerhet-och-beredskap/dammsakerhet/rapporter-och-uttranden/dammsakerhetsutvecklingen-2021_220216.pdf

- > Skapa, dra nytta av och fortsatt utveckla nätverk för samverkan mellan länsstyrelser med gemensamma eller liknande tillsynsobjekt (gruvdammar, gränsdammar, kanaler och slussar, skyddsvallar, etc.).
- > Skapa och upprätthåll goda kontakter med dammägare och andra aktörer genom dammsäkerhetshandläggares deltagande vid älvgruppsmöten och andra gemensamma forum.

4.2 Tillräckliga personella resurser

Från att dammsäkerhetskompetens tidigare främst har efterfrågats av dammägare och tjänsteleverantörer inom området, finns nu ökad efterfrågan på kompetens från andra aktörer inklusive myndigheter. Det innebär på kort sikt att ett större antal aktörer behöver dela på en oförändrad bas av personella resurser med erfarenhet av dammsäkerhetsarbete. Därför bedömer Svenska kraftnät att utmaningarna med att säkra dessa personella resurser inom dammsäkerhet kommer öka. Basen med personella resurser behöver öka för att tillgodose behoven.

Länsstyrelsernas behov av personal med dammsäkerhetskompetens skiljer sig åt bland annat till följd av faktorer såsom antal klassificerade dammar i länet, dessa dammars dammsäkerhetsklasser, antal dammägare och om dessa äger många eller få dammar. För länsstyrelser med få dammar och således en låg avgiftsintäkt kan det vara svårt eller närmast omöjligt att upprätthålla erforderliga personella resurser med dammsäkerhetskompetens.

Svenska kraftnät sammanfattar sina rekommendationer till länsstyrelserna med avseende tillräckliga personella resurser i följande punkter.

- > Säkerställ tillräckliga personella resurser för dammsäkerhetstillsynen baserat på upprättade tillsynsplaner.
- > Eftersträva redundans av de personella resurserna för att minska risken för sårbarheter och kompetensförlust vid personalförändringar och omprioriteringar.
- > Satsa på kompetensutveckling inom dammsäkerhetsområdet genom deltagande vid kompetenshöjande aktiviteter såsom SwedCOLD:s temadagar, dammsäkerhetsutbildningar och webinarier, deltagande som observatör vid ägares egenkontrollaktiviteter, etc.

4.3 Dammanläggningar med nationell betydelse för elförsörjningen

Dammar med nationell betydelse för elförsörjningen utgör en grundförutsättning för den svenska vattenkraften, och bidrar till elsystemets driftsäkerhet genom dess mycket stora betydelse som förnybar balanseringsresurs.

För länsstyrelser i län där sådana dammar är belägna samt län med dammar i dammsäkerhetsklass A rekommenderar Svenska kraftnät länsstyrelserna att delta i tillsynsystema 2023, *Dammar i dammsäkerhetsklass A*. Tillsynsystemat syftar till att lägga grunden för en fördjupad samverkan mellan Svenska kraftnät och berörda länsstyrelser för ett effektivt tillsynsarbete för vattenkraft- och regleringsdammar i dammsäkerhetsklass A.

Berörda länsstyrelser kan även ha stora fördelar av att ha en intern dialog mellan dammsäkerhetsfunktionen och krisberedskapsfunktionen på länsstyrelsen och samverka med tillsynsmyndigheter enligt andra regelverk. Det finns även andra tillsynsmyndigheter som det kan vara värdefullt att samverka med. Exempelvis Svenska kraftnät när det gäller elberedskap och säkerhetsskydd och räddningstjänsten vad gäller skyldigheter enligt lagen om skydd mot olyckor.

Svenska kraftnät är ett statligt affärsverk med uppgift att förvalta Sveriges transmissionsnät för el, som omfattar ledningar för 400 kV och 220 kV med stationer och utlandsförbindelser. Vi har också systemansvaret för el. Vi utvecklar transmissionsnätet och elmarknaden för att möta samhällets behov av en säker, hållbar och ekonomisk elförsörjning. Därmed har Svenska kraftnät också en viktig roll i klimatpolitiken.

SVENSKA KRAFTNÄT
Box 1200
172 24 Sundbyberg
Sturegatan 1

Tel: 010-475 80 00
Fax: 010-475 89 50
www.svk.se

